

{slide=Их тамир} **Архангай аймгийн Ихтамир сумын “Арвижин сайжрах”**

бэлчээр ашиглагчдын холбоо

Тэргүүн Н.Дашзэвэг Утас 99945112

Ихтамир сумын нутаг дэвсгэр, газар зүйн байршил. Ихтамир сум нь Архангай аймгийн тов хэсэгт орших богоод аймгийнхаа Ондор улаан, Чулуут, Батцэнгэл, Булган сум, Эрдэнэ-мандал сумтай хиллэнэ. Тус сум Нийслэлээс 494 км, аймгийн товоос 28 км зайд оршдог. Дэд бүтэц зам харилцаа маш сайн хогжсон аймгийн товтэй хатуу хучилттай аспалтан зам болон, баруун бүсий ондор хүдчдэлийн шугамтайтай холбогдсон. Мон цахилгаан холбоо болон үрэн телефоны мобиком, скаетелийн сүлжээтэй болж иргэд аж ахуйн нэгжүүд холбоо харилцаагаа цаг тухайд нь солилцдог боллоо.

Тус сум нийт 484658 га газар нутагтай. Засаг захиргааны хувьд Борт баг, Бугат баг, Хох нуур баг, Хан-Ондор баг, Эрдэнэтолгой баг, Тайхар баг зэрэг 6 багтай, нийт 245803 толгой малтай газар тариалан болон мал аж ахуйг хослон эрхэлж байна. Нийт нутаг дэвсгэрийн дийлэнх хэсэг 54.7 хувийг буюу 265136.6 га газрыг ходоо аж ахуйн газар эзэлж байгаагаас бэлчээрийн газар газар нутгийн 53.9 % нь буюу 261214.4 га талбайг эзэлж байгаа богоод засаг захиргааны 6 багт хил хязгаараар зааглан хувааж үндсэндээ овол-хаврын бэлчээрт 156728.64 га талбайг, зун-намрын бэлчээрт 104485.76 га талбайг улирлын заагтайгаар ашигладаг. Нийт 6640.2 га- талбайг байгалийн хадланд ашиглаж овс тэжээлээ бэлтгэж байна.

Их тамир сум нь нийт 5157 хvн амтай богоод 1339 орхтэй. Үүнээс сумын 1137 орхийн 4248 хvн ам ходоод амьдарч мал аж ахуй газар тариалан эрхэлж байна. /2010 он/

2010 оны жилийн эцсийн байдлаар тус сум 18377 адуу, 34430 vхэр, 107105 хонь, 85891 ямаа нийт 245803 толгой мал тоолуулсан байна.

“Арвижин сайжрах” холбоо торийн бус байгууллага нь 2005 оны 12-р сард байгуулагдсан. Байгуулгадсан цагаасаа эхлээд бэлчээрийн менежментийг сайжруулах, малчдын амьжиргааг дээшлүүлэх малын үүлдэр угсааг сайжруулах зэрэг вйл ажиллагааг явуулж ирсэн.

Бэлчээр хадланг сайжруулах, бэлчээрийн хамтын менежментийг хэрэгжүүлэх

Бэлчээрийн нооцийг зүй зохистой ашиглах хамгаалах нохон сэргээх бэлчээрийн менежментийг тогтвортой хэрэгжүүлэх зорилгоор зуслан намаржаа болон отрын бүс нутаг, чолоолох, амраах бэлчээр, ашиглалтгүй бэлчээрийг ашиглах зэрэг бэлчээр зохион байгуулалтын арга хэмжээнүүдийг Малчдын бүлэгт тулгуурлан 2005 оноос эхлэн зохион байгуулсан. Анх бүлгийн зохион байгуулалтанд 34 бүлгийн 836 малчин орх хамрагдсан. Сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн толовлогоонд, сумын бэлчээрийн хамтын удирдлагыг хэрэгжүүлэх вйл ажиллагааны толовлогоог нэмэлтээр оруулж 2005 оны 10-р сарын 12-ны одор Сумын ИТХ-аар батлуулсан. Уг толовлогоонд Зун намрын бэлчээрийн сэлгээ, Отор нүүдлийн хувиар, чолоолох амраах бэлчээр зэрэг асуудлуудыг толовлосон. Мон сумын бэлчээрийн менежментийн хамтын удирдлагийн хорооны гишүүдийг сумын удирдлага малчдын толоололийг хамруулан 11-н хvний бүрэлдэхвүнтэйгээр байгуулж, ажиллах журам дүрэмийг боловсруулан ИТХ-аар батлуулсан. Малчдын оролцоонд тулгуурлан бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх зорилгоор малчдад сургалт семинарыг ve шаттайгаа зохион байгуулж хийсэн. Малчид бүлгийн зохион байгуулалтанд орсоноор хамтарж ажиллах, орлогоо нэмэгдүүлэх, хашаа хороо барих, зэрэг ажлыг хамтын хүчээр хийж тухайн бүл малчидын бие биедээ итгэх итгэл улам нэмэгдсэн. Бэлчээр ашиглалтын хувьд бүлэг нь хамгийн бага нэгж байсан учир Малчдын оволжоо хаваржааны байршил холилдож нэг бүлгээс ногоо бүлэгт

оволжиж хаваржих бусдынхаа оволжоо хаваржааны бэлчээрийг орсож идэх явдал цоонгуй гарч байсан

Иймээс 2007 онд Их тамир сумын 5-н багийн Засаг дарга, баг бүрээс 5-7 малчид, ходоо аж ахуйн мэргэжилтэн, байгаль орчны байцаагч, газрын даамлыг оролцуулсан “сумын газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө-иргэдийн оролцоо”

сэдэвт сургалт семинарыг зохион байгуулсан богоод энэхүү загвар тоолоогоо боловсруулах ажлыг анх удаа гүйцэтгэсэн.

Одоогоор Ихтамир суманд 13-н бэлчээр ашиглагчдын хэсэг зохион байгуулагдсан ба зуслан намаржаа болон отрын бүс нутаг, чолоолох, амраах бэлчээр, ашиглалтгүй бэлчээрийг ашиглах зэрэг бэлчээр зохион байгуулалтын арга хэмжээнүүдийг хэсгийн малчдын оролцоотойгоор толовлон сумын ирэгдийн толоологчдийн хурлаар жил бүр батлуулан хэрэгжилтийг сум орон нутгийн удирдлагууд, хэсэг бүрийн ахлагч нар, “**Арив жин сайжрах**”

сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо

хамтран зохион байгуулж ажиллаж байна. Бэлчээр ашиглагчдын хэсгүүдийн талаархи мэдээллийг доорхи хүснэгтээр үзүүлбэл.

№

Бэлчээр ашиглалтын хэсг
Бэлчээр ашиглалтын хэсг
Бэлчээр ашиглалтын хэсг
Бэлчээр ашиглалтын хэсг

Адуу

Үхэр

Хонь

Ямаа

1

Хүннйн гол

93

320

2	Бугат хэсэг	79	366
3	Ишгэнт	71	229
4	Ар зуун мод	72	235

5	Баясгалан	78	330
---	-----------	----	-----

6	Их Хужирт	71	283
---	-----------	----	-----

7	Тайхар	117	461
---	--------	-----	-----

8	Нарын хужирт	120	427
---	--------------	-----	-----

9	Алтансандал	61	259
---	-------------	----	-----

10	Хох даваа	60	250
----	-----------	----	-----

11	Хонгор овоо	104	483
----	-------------	-----	-----

12	Хужир улаалзай	65	350
----	----------------	----	-----

13	Хох нуур	65	269
----	----------	----	-----

Дүн	1056	4262	331757.8
-----	------	------	----------

Хадлангийн менежментийг сайжруулах, тэжээл вйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх

Бэлчээр ашиглалтын хэсэгт тулгуурлан Хадлан тэжээлийн вйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх замаар овс тэжээлийн аюулгвйн нооц бий болгон малыг байгалийн эрсдлээс хамгаалах, орхийн амжиггааг дээшлүүлэх зорилгоор дараах арга хэмжээг зохион байгуулж хэрэгжүүлсэн

· **Хадлангийн талбайг хашиж хамгаалах арга хэмжээ.**

Найман БАХ-ын малчид 329 га хадлангийн талбай, 1694 га бэлчээрийг хашиж хамгаалсан

Хашаалсан хадлангийн талбайг бордож сайжруулах вэвүүлэх сургалтыг 2006, 2009

онуудад зохион байгуулсан

- **Хадлан тэжээлийн фонд**

Хэсгийн зохион байгуулалтанд орсоноос эхлээл Хонгор овоо, Хvнvйн гол, Бугат, Ишгэнт бэлчээр ашиглагчдын хэсгvвд хадлан тэжээлийн нооцийг бvрдvүлж ажилласан. Үвнд

□□	БАХ-ын нэр	Хадсан талбайн хэмжээ бэлтгэж нө
2008	2009	20
1	Хонгор овоо	64
2	Ишгэнт, Бугат, Хvнvйн гол	28
		8
		35

- **Ногоон тэжээл бэлтгэх зохистой технологийг турших арга хэмжээ.**

Тайлант хугацаанд Аривжин сайжрах холбоо ТББ нь байгуулагдаж ирсэн цагаасаа эхлээд Үр вйлдвэрлэх холбооноос овъёосны үр авч Малчид, Иргэн, ААНБ-уудад нийлвүлсэн зохих үнээр нь нийлвүлж байсан

Жил бүр ногоон тэжээл тариалах ажлыг БАХ-н малчидтайгаа хамтран зохион байгуулж ажилласанаар 2010 оны бадлаар 20 га талбайд тэжээл тариалж 100 тн-ыг хураан авсан байна.

- **Бэлчээр усжуулалтын арга хэмжээ.**

“Арвигин сайжрах” СБАХ нь “Ногоон алт” хотолборийн дэмжлэгтэйгээр Ихтамир

суманд 1 гvн ормийн худаг, 13-н гар худаг шинээр гаргаж, 3-н инженерийн хийцтэй уурхайн худгийг засварласан.

Малын vүлдэр угсааг сайжруулах

малын vүлдэр угсааг сайжруулах зорилгоор онгорогч 2007 онд шилмэл vүлдэрийн (Хотонтын илvv нугамт, Тамир, Баяд vүлдэрийн хонь, ховчийн улаан Алтайн улаан vүлдэрийн ямаа) 50 хонь 36 ямаанаас ишлмэл омгийн хуц , ухна хээлтэгч авах зорилгоор vржvүлж байна.

Мал эрvүлжvүлэх, малыг тарилга туулгат хамруулах зорилгоор тарьлага туулгын 15-н хашааг хашааг БАХ-н хэсгvүдэд хийсэн

Малчдын орлогог нэмэгдvүлэх

Сарлагийн хооврийг самнаж бэлтгэн зах зээлд борлуулах арга хэмжээг БАХ-дын ахлагчид малчидтай хамтран зохион байгуулж ажиллаж байна.

Тухайн сум нь сарлагийн самнасан хоовор бэлтгэх орхийн орлогыг нэмэгдvүлэх зорилгоор “Ногоон алт “хотолбороос санхvүжvүлэн сарлагийн самнасан хооврийг боловсруулж бvтээгдэхvүн вйлдвэрлэж гадаадад зах зээлд гаргах зорилгоор 2008 онд сарлагийн хоовроорийн бvтээгдэхvүн вйлдвэрлэх сургалтын баазий вйлдвэрийг барьж байгуулан вйл ажиллагаагаа явуулж байна.

{/slide}

{slide=Тариат} **Архангай аймгийн Тариат сумын “Тэрх Уран мандал”**

бэлчээр ашиглагчдын холбоо

Сумын ерөнхий танилцуулга

Тариат сумын нутаг дэвсгэр:Архангай аймгийн тариат сум нь Улаан-баатар хотос 630 км, аймгийнхаа товоос 136 кмт оршино. Тариат сум нь Урд талаараа Чулуут, Хангай сумд, Баруун талаараа Цахир сум, Хойд талаараа Ховсгол аймгийн Жаргалант, Галт Баруун талаараа Жаргалант, Ондор улаан сумдуудтай тус тус хиллэнэ. Нутгийн захиргааны бvтцийн хувьд Тариат сум нь Тэрх, Цагаан нуур, Хорго, Суман, Бооролжvүт, Морон, Алтаад хэмээх багуудтай.

Тус сум нь 347730га газар нутагтай богоод vүнээс ХАА- н газар – 152572.9га , хот тосгон , бусад суурины газар – 81 га , зам шугам сvлжээний газар – 336 га , ойн сан бvнхий газар – 107838 га , усны сан бvнхий газар – 9624 га ,Улсын тусгай хэрэгцээний газар – 77271 га тус тус эзэлж байна./2007 он/

Тариат сум нь 2010 оны жилийн эцсийн байдлаар 9185 адуу, 29507 vхэр, 79639 хонь,

50596 ямаа нийт 168927 толгой мал тоолуулсан байна.

Бэлчээрийн менежментийг сайжруулах

“Тэрх Уран мандал” сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо нь 2010 оны 01 –р сарын 01 нд байгуулагдсан . Удирдах зовлол 5 – хvний бvрэлдэхvвнтэй. Удирдах зовлолийн бvрэлдэхvвн улиралд нэг удаа хурлаа зохион байгуулж хийдэг. Сумын бэлчээрийн менежментийг сайжруулах, малчдын амжиргааг дээшлvвлэх зэрэг вйл ажиллагааг явуулж байна. Нутаг дэвсгэрт vндэслэгдсэн малчдын оорийгоо удирдах байгууллагын анхан шатны нэгж болох бэлчээр ашиглагчдын хэсгийг сумын малчид, орон нутгийн удирдлага, мэргэжилтнvвдийн оролцоотой 1175 орхийн малчдыг хамруулсан арван гурван бэлчээр ашиглагчдын хэсэг зохион байгуулж ажиллаж байна. Бэлчээр ашиглагчдын хэсгvвдийн талаархи мэдээллийг доорхи хvснэгтээр vзvвлбэл.

БАХ-ийн дугаар

БАХ-н нэр **(Байнгин болон нйр) нэр БАХ-д харь**

Хvн амын тоо

Өрхийн тоо

Тэмээ

Адуу

1

мост

А.Гантомор

746

2 Уранмандал Л.Алтангэрэл 524

3 Дархан уул Ж.Нэргүй 289

4 Гичгэнэ Т.Адъяасүрэн 598

5 Шанаат Х.Цэрэндорж 387

6	Задгай	Ж.Барбаатар	330
---	--------	-------------	-----

7	Залаа	Т.Дүгэрсүрэн	206
---	-------	--------------	-----

8	Хишигдэлгэр	Д:Лхагважалбуу	238
---	-------------	----------------	-----

9	Баянжаргант	Ч.Батбаяр	357
---	-------------	-----------	-----

10	Ихжаргант	Ж.Адъяабат	273
----	-----------	------------	-----

11	Суврага	Д.Буяндвүрэн	647
----	---------	--------------	-----

12	Алайр	Ж.Булганхангай	183
----	-------	----------------	-----

13	Асгат	Г.Банзрагч	312
----	-------	------------	-----

	Нийт	5090	1175
--	-------------	-------------	-------------

“Тэрх уран Мандал” сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо ТББ нь БАХ-н ахлагч малчдад бэлчээрийг зүй зохистой ашиглах хамгаалах талаар сургалт зохион байгуулж хэсгийн

ахлагчдынхаа ажлын ур чадвар, дадлага туршлагыг нэмэгдүүлэх талаар анхааран ажиллаж байна. Үүний үр дүнд Тариат сумын малчдыг нэгтгэн зохион байгуулж, бэлчээрийг зүй зохистой ашиглах, хамгаалах, нохон сэргээх тоолоогоо, улирлын бэлчээрийн хил зааг тогтоох, бэлчээрийг ашиглах хамгаалах талаар дагаж мордох журам, улирлын бэлчээрийг ашиглах хувиар, зэргийг боловсруулж бэлчээр ашиглагчдын хэсгийн твшинд хэлэлцүүлэн, сумын иргэдийн тоолоогчдийн хурлаар батлуулж хэсэг тус бүр дээр хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж эхлээд байна. Энэ ажлын хэрэгжилтийг зохион байгуулах ажлыг БАХ-ын ахлагч болоод малчин тус бүр үүрэг оролцоогоо нэмэгдүүлэн гүйцэтгэж байна. Тухайлбал онгорогч 2010 онд БАХ тус бүрийн малчид хурлаа хийж оорсдийн дотоод журмаа боловсруулан баталж бэлчээрийг онжоож амраах, улирлын хувиартай ашиглах отрын бэлчээрийг ашиглах хугацаа хувиарыг боловсруулж гар зураг буюу бэлчээр ашиглалтын тоолоогоо боловсруулсан байна.

БАХ-ын малчид хот айл хэсгээрээ хамтран “Ногоон алт” хотолбор, “Тогтвортой амжиргаа-2” тосол болоод орон нутагт хэрэгжиж буй бусад тосол хотолборийн дэмжлэгтэйгээр булгийн эх хашиж хамгаалах хадлангийн талбайгаа хашиж хамгаалах, оволжоо хаваржааныхаа хол бууцанд ногоон тэжээл тариалах томс хvнсний ногоо тариалах зэрэг ажлуудийг хийж байна. Энэ чиглэлээр ажиллаж байгаа болон ажиллах боломжтой

“Тэрх уран мандал” сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо ТББ нь орон нутагтаа малчдын сургалт мэдээллийн тов байгуулахаар ажиллаж байгаа бөгөөд малчдад экстеншиний вйлчилгээг нэвтрүүлэх ажлыг тоолоод байна.

Малчдын амьжиргааг дээшлүүлэх

Бэлчээр ашиглагчдын хэсгийн тогтвортой вйл ажиллагааг хангах, малчдын амжиргааг дээшлүүлэх зорилгоор хэсэг тус бүрийн малчид хуримтлалын сан бий болгосон бөгөөд малчид одоогоор 13 хэсэг нийт ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, тогрогийн хуримтлал бүрдүүлэн малчид хуримтлалаасаа бага хvвтэй зээл авах, тэжээл тариалах, малын тvвхий эд бүтээгдэхvн бэлтгэх зэрэг ажлуудыг зохион байгуулж байна.

ХХААХҮЯам, Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаас 35 мх-ийн бага оврийн бүрэн томсний 15269400 тогрогийн vнэ бүхий тракторийг гучин хувийн урьдчилгаа толбортэйгээр 2 жилийн хугацаатайгаар санхvвгийн түрээсээр авч ашиглаж байна. 2010 оны байдлаар 2 тн үрийн томсийг худалдан авч 7 бэлчээр ашиглагчдын хэсэгийн малчдад тараан огч тариулсан бөгөөд тухайн БАХ-ын орхvвд нийт 8 тн томс хураан авсан байна.

Аймгийн ХАА-ын газраас 5 тонн овъёосны вр, 2 тонн арвайн вр хямдралтай үнээр авч нийт хэсгийн 235 орход тараан оволжоо хаваржааны хол бууцанд тариалуулсанаар 6-н тн тэжээл хураан авсан байна.

Мон цаашид орон нутагтаа томс хvнсний ногоо тариалж оорийн сум болон зэргэлдээх сумдуудаа хямд чанартай хvнсний ногоогоор ханган ажиллах , Улаан баатар хотоос тээвэрлэн ирэх хvнсний ногоог бууруулах зорилгийг тавьж байна.

Онгорсон 2010 оны хавар СБАХ БАХ-ынхаа малчдаас нийт 1,6 тн сарлагийн ховрийг нь айл орх тус бvрээр бvртгэн авч Ихтамир суманд болсон сарлагийн самнасан хооврийн vзэсгэлэн худалдаанд оролцож хэг кг сарлагийн хооврийг 5000 тогрог хvртэл осгон борлуулж чадсан ба тухайн хооврийн монгийг айл орх тус бvрээр нь хувиарлан олгосон байна. Энэ ажилд малчид оорсдоо зохион байгуулалттай оролцож айл орх бvр

Хонины ноос бэлтгэж монгол гэрийн эсгий хийх зорилгоор Тариат суманд эсгийний вйлдвэрийг байгуулахаар бэлтгэл хангаад байна.

{/slide}

{slide=Цахих} **Архангай аймгийн Цахир сумын “Хvн байгалийн хишиг”**

бэлчээр ашиглагчдын холбоо

Тэргvн Ж.Баттулга Утас: 95855822

Цахир сумын газар зvйн байршил:Цахир сумын нутагт Монгол улсын тов хэсэг Хангай, Тарвагатайн нурууны бэлчирт, хойт Тэрхийн голын дагуух газар нутгийг эзлэн оршдог. Цахир сум нь 2009 оны жилийн эцсийн байдлаар 2300 хvн амтай, тов хан уул нь Улаанбаатараас 714 км, Цэцэрлэг хотоос 246 км зайтай. Ужиг, Загаст, Боорог, Солонгот, Тариат, Онх, Ар Овор тээлийн зэрэг 30 гаруй гол горхи нийлж Хойт тэрхийн голд цутгаж, Хойт тэрхийн гол Урд тэрхийн голтой нийлж, Тэрхийн цагаан нуурт цутгадаг.

Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийнбvтцийн хувьд Цахир сум нь Цахир, Баянгол, Хан-Уул хэмээх 3-н багтай. 2009 оны жилийн эцсийн байдлаар 3765 адуу, 18825 вхэр, 32141 хонь, 22087 ямаа нийт 76818 толгой мал тоолуулсан байна.

Цахир сум нь 2010 оны жилийн эцсийн байдлаар 3506 адуу, 15997 вхэр, 27532 хонь, 19194 ямаа нийт 66229 толгой мал тоолуулсан байна.

“Хvн байгалийн хишиг” сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо нь 2010 оны 01 –р сарын 01 нд байгуулагдсан . Удирдах зовлол 5 – хvний бvрэлдэхvвнтэй. Сумын бэлчээрийн менежментийг сайжруулах, малчдын амжиргааг дээшлvвлэх зэрэг вйл ажиллагааг явуулж байна. Нутаг дэвсгэрт vндэслэгдсэн малчдын оорийгоо удирдах байгууллагын

анхан шатны нэгж болох бэлчээр ашиглагчдын хэсгийг сумын малчид, орон нутгийн удирдлага, мэргэжилтнүүдийн оролцоотой 443 орхийн малчдыг хамруулсан найман бэлчээр ашиглагчдын хэсэг зохион байгуулж ажиллаж байна, Бэлчээр ашиглагчдын хэсгүүдийн талаархи мэдээллийг доорхи хүснэгтээр үзүүлбэл.

БАХ-ийн дугаар

БАХ-н нэр (БАХ-ийн болон нэр) БАХ-д харьяалагчдын нэр

Хүн амын тоо

Өрхийн тоо

Тэмээ

Адуу

1

Ортонт

Г. Баттулга

215

2

Салхит

Эрдэнэбат

182

3 Цагаанчулуут Батбаяр 276

4 Цохиот Цогт-Эрдэнэ 388

5 Дулаанхайрхан Ганхуяг 409

6

Унтаа

Лхагвасүрэн

205

7

Морон

Ганчимэг

153

8

Тэрх

Батэрдэнэ

165

Нийт

1993

443

{/slide}

{slide=Хангай} **Архангай аймгийн Хангай сумын “Их хангайн Ноён уулс”**

бэлчээр ашиглагчдын холбоо

Хангай сумын нутаг дэвсгэр: Хангай сум нь газар зүйн байрлалын хувьд Хангайн уулархаг мужийн Тэрхийн голын усан хагалбараар тогтсон Унтаа ямаат хэмээх нурууны арын уудам хондий, урд Тэрхийн голын ай сав нутаг, Бүдүүн, Нарийн Гичгэний голын дагуу далайн твшингээс дээш 2500-3456 метрийн ондорт оргогдсон алаг царам уулс, ойт хээрийн бүсэд багтана.

Нутгийн захиргааны бүтцийн хувьд Хангай сум нь Ар баясгалан, Ноён хангай, Тэрх, Чандмань, Баянулаан, Гичгэнэ хэмээх багуудтай.

Тус сум нь 438462га газар нутагтай бөгөөд үүнээс ХАА- н газар – 332047.50га , хот тосгон , бусад суурины газар – 79.3 га , зам шугам сүлжээний газар – 161.20 га , ойн сан бүхий газар – 46086га , усны сан бүхий газар – 999га , Улсын тусгай хэрэгцээний газар – 59089га тус тус эзэлж байна. /2007 он/

Хангай сум нь 2010 оны жилийн эцсийн байдлаар 5535 адуу, 25596 үхэр, 27863 хонь, 21877 ямаа нийт 104261 толгой мал тоолуулсан байна.

Бэлчээрийн менежментийг сайжруулах

“Их хангайн Ноён уулс” сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо нь 2010 оны 01 –р сарын 01 нд байгуулагдсан . Удирдах зовлол 5 – хүний бүрэлдэхүүнтэй. Сумын бэлчээрийн менежментийг сайжруулах, малчдын амжиргааг дээшлүүлэх зэрэг үйл ажиллагааг явуулж байна. Нутаг дэвсгэрт үндэслэгдсэн малчдын оорийгоо удирдах байгууллагын анхан шатны нэгж болох бэлчээр ашиглагчдын хэсгийг сумын малчид, орон нутгийн удирдлага, мэргэжилтнүүдийн оролцоотой 443 орхийн малчдыг хамруулсан найман бэлчээр ашиглагчдын хэсэг зохион байгуулж ажиллаж байна. Бэлчээр ашиглагчдын хэсгүүдийн талаархи мэдээллийг доорхи хүснэгтээр үзүүлбэл.

БАХ-ийн дугаар

БАХ-н нэр (БАХ-ийн болон нэр БАХ-д харьцангуй)

Хүн амын тоо

Өрхийн тоо

Тэмээ

Адуу

1

Ортонт

Г. Баттулга

215

2

Салхит

О.Эрдэнэбат

182

3

Цагаанчулуут

Ж.Батбаяр

276

4 Цохиот Н.Цогт-Эрдэнэ 388

5 Дулаанхайрхан Ж.Ганхуяг 409

6 Унтаа Д.Лхагвасүрэн 205

7 Морон Г.Ганчимэг 153

8 Тэрх Л.Батэрдэнэ 165

Нийт 1993 443

Сумын бэлчээр ашиглагчдын холбоо байгуулагдсанаар Хангай сумын малчдыг нэгтгэн зохион байгуулж, бэлчээрийг зүй зохистой ашиглах, хамгаалах, нохон сэргээх толовлогоо, улирлын бэлчээрийн хил зааг тогтоох, бэлчээрийг ашиглах хамгаалах талаар дагаж мордох журам, улирлын бэлчээрийг ашиглах хувиар, зэргийг боловсруулж бэлчээр ашиглагчдын хэсгийн тvвшинд хэлэлцvвлэхээр толовлож байна.

Мон БАХ-н малчид хамтран хадлан авч болохуйц талбайн мод, чулуу зэрэгийг тvвж цэвэрлэсэн байна.

Байгуулагдсан БАХ-дийн малчдын саналд тулгуурлан 3-н бахын 32 орх оволжоо хаваржааны холд ногоон тэжээл тариалсан бай нийт 5 тн тэжээл хураан авч чаджээ.

Малчдын амьжиргааг дээшлvвлэх

БАХ-уудын дундийн сангийн хуримтлалыг хэсэг тус бvр дээр бvрдvвлж эхлээд байна. Малчид хэсгийн зохион байгуулалтанд орсоноор малын гаралтай тvвхий эд бэлтгэх /сvв цагаан идээ, арьш шир, ноос ноолуур/ зэрэг ажлыг хамтран хийж гvйцэтгэж байгаа бoгoод тухайлбал онгорсон 2010 онд хонины ноос 20 тн, сарлагийн хоовор 438 кг-ыг бэлтгэн зах зээлд борлуулсан байна.

{/slide}